



Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ



(Αφετηρία γύρω στο 3.000 π.Χ.)

Οι λαοί που ανήκαν στις μεσογειακές ή μικρασιατικές φυλές εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του Αιγαίου και δημιούργησαν τον κυκλαδικό, το κρητικό ή μινωικό και το μυκηναϊκό πολιτισμό.

α. ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Οι Κυκλαδίτες, λαός ναυτικός, δημιούργησαν μεγάλα αστικά κέντρα στη Θήρα και τη Μήλο, τα οποία έγιναν λιμάνια διεθνούς εμπορίου.

Η κυκλαδική κοινωνία ήταν οργανωμένη, όπως φαίνεται από τα ειδώλια, τα κεραμικά σκεύη και τους οικισμούς που σώθηκαν μέχρι τις μέρες μας.

Οικισμός στη Χαλανδριανή της Σύρου (2800-2300 π.Χ. περίπου, Αρχιτεκτονική) (δείτε σελίδα 42 του βιβλίου)

Χαρακτηριστικό δείγμα οργανωμένου κυκλαδικού οικισμού: προστατευόταν με τεχνητή και φυσική οχύρωση. Η ακρόπολη δέσποζε στην περιοχή και προστάτευε τους ανθρώπους από τις επιδρομές των εχθρών.

Μέσα στην ακρόπολη είχαν οργανώσει τη βιοτεχνία και το εμπόριο. Τα ευρήματα μαρτυρούν την παραγωγή κεραμικών σκευών, αλλά και την ύπαρξη μεταλλουργικών εργαστηρίων για την επεξεργασία του μετάλλου (πελέκεις, εγχειρίδια, αιχμές δοράτων, κοσμήματα).



Αγγείο που απεικονίζει μορφή ζώου να κρατάει φιάλη.
Χαλανδριανή Σύρου, 2800-2300 π. Χ. Εθνικό
Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα.





Κυκλαδικός Πολιτισμός 3.200 – 1100 π.Χ. περίπου

Η ύπαρξη πλούσιων κοιτασμάτων μαρμάρου στην Πάρο και στη Νάξο συνέβαλε στη δημιουργία αντικειμένων και έργων τέχνης που μαζί με τον τραχείτη και τον οψιανό αποτελούν σημαντικά υλικά για τους πρώτους κατοίκους των Κυκλάδων.

Μαρμάρινη φιάλη με πυρήνα κόκκινου χρώματος και τριπτήρα από οψιανό.



Τραχείτης και Οψιανός
για τα αντικείμενα.
Μάρμαρο κυρίως για τα γλυπτά

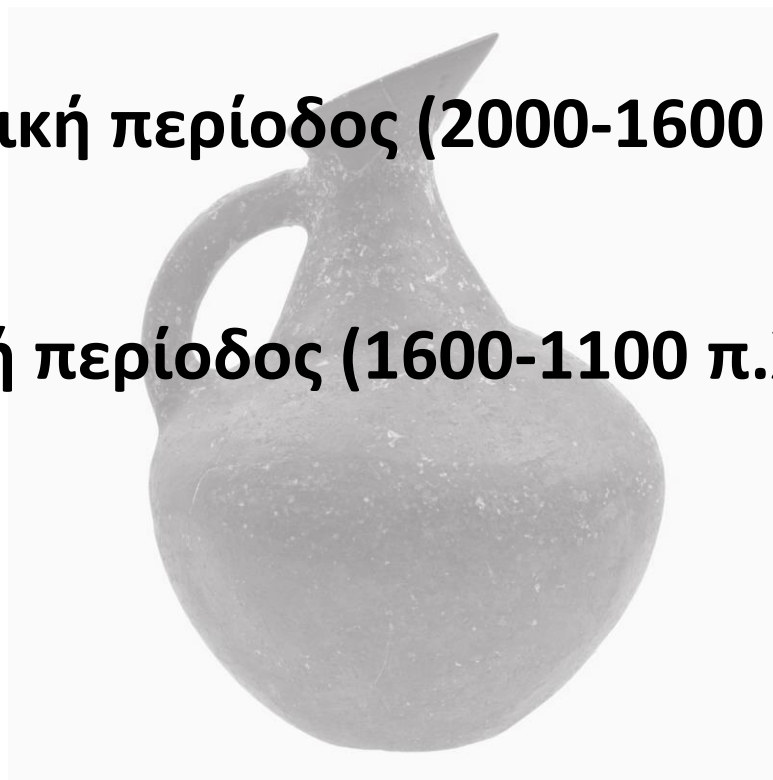


Πάρος, Πρωτοκυκλαδική Ι περίοδος, 3200-2800 π.Χ.

Η Πρωτοκυκλαδική περίοδος (3200-2000 π.Χ)

Η μεσοκυκλαδική περίοδος (2000-1600 π.Χ. περίπου)

Η υστεροκυκλαδική περίοδος (1600-1100 π.Χ. περίπου)



Μάρμαρο κυρίως για τα γλυπτά ειδώλια



Ανδρική μορφή
25 εκ. ύψος
3200-2700 π.Χ.
Αμοργός

Μαρμάρινο ειδώλιο
γυναικείας μορφής
31,5 εκ. ύψος
2800 π.Χ. Πάρος

Γυναικεία μορφή
25,3 εκ. ύψος
2700-260 π.Χ.
άγνωστη προέλευση

ΚΥΚΛΑΔΙΚΑ ΕΙΔΩΛΙΑ (Γλυπτική)

Η αφθονία του μαρμάρου στα κυκλαδικά νησιά έδωσε στους Κυκλαδίτες καλλιτέχνες τη δυνατότητα να αποδώσουν την ανθρώπινη μορφή αφαιρετικά με απλό, αρμονικό, και πλαστικό τρόπο.

Η σχηματοποίηση των κυκλαδικών ειδωλίων αφορά τα κύρια χαρακτηριστικά του προσώπου και του σώματος.

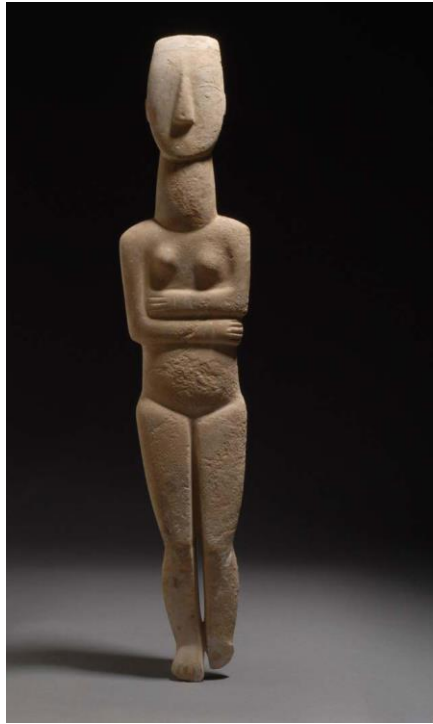
ΚΥΚΛΑΔΙΚΟ ΕΙΔΩΛΙΟ (Γλυπτική)



Το γλυπτό παριστάνει μια γυναικεία μορφή με τα χέρια σταυρωμένα κάτω από το στήθος. Έχει τονισμένα τα χαρακτηριστικά του φύλου, όπως οι ελαφρά διογκωμένοι μαστοί και η φουσκωμένη κοιλιά, που πιθανόν δηλώνουν εγκυμοσύνη. Είναι πιθανόν λατρευτικό ειδώλιο κάποιας θεότητας, ίσως σύμβολο της γονιμότητας. Αν το έργο ήταν προσφορά στο νεκρό που συνόδευε, μάλλον το τοποθετούσαν στον τάφο πλαγιασμένο όπως ο νεκρός και πιθανόν να ήταν επίσης ταφικό.

Η μορφή αποδίδεται σχεδόν επίπεδη και σχηματικά. Τρίγωνα οργανώνουν τη μορφή, αν παρατηρήσει κανείς το μεγάλο άνοιγμα των ώμων και την απόληξη στα λεπτά άκρα. Το κεφάλι, μεγάλο και τριγωνικό, έχει σχήμα λύρας και μια κλίση προς τα πίσω. Στο επίπεδο του προσώπου ξεχωρίζει μια τριγωνική ανάγλυφη μύτη. Το κεφάλι στηρίζεται σε μακρύ και κυλινδρικό λαιμό. Οι ώμοι ανοίγουν και επαναλαμβάνουν το τρίγωνο του κεφαλιού. Ένα χαραγμένο τρίγωνο δηλώνει τη θέση της ήβης. Τα πόδια είναι πολύ λεπτά, για να σηκώσουν το βάρος της φιγούρας, και ελαφρώς λυγισμένα. Χαρακτηριστικό είναι το ανασήκωμα στις άκρες των δακτύλων.

Ίχνη χρώματος στο γλυπτό, όπως και σε άλλα κυκλαδικά γλυπτά, μας επιτρέπουν να εικάσουμε ότι τουλάχιστον ορισμένα μέρη του ήταν βαμμένα. Ίσως ήταν βαμμένα τα μάτια και το στόμα.



[l.wikipedia.org/wiki/ Κυκλαδικά ειδώλια /media/Αρχείο:Museum_of_Cycladic_Art_-_Female_Figurine3.jpg](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%85%CE%BA%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82)

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%85%CE%BA%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82

Τα κυκλαδικά ειδώλια είναι λατρευτικά και απεικονίζουν, τα περισσότερα, γυναικείες μορφές.

Μπορείτε να βγάλετε συμπεράσματα για τη δομή της κυκλαδικής κοινωνίας και το ρόλο της γυναίκας σ' αυτήν;

Κυκλαδικά ειδώλια

«σελίδα 43 του βιβλίου»



“Ο αρπιστής”

2700 π.Χ. περίπου), μαρμάρινο ειδώλιο ανδρικής μορφής, Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

“Ο εγείρων πρόποσιν”

2700 π.Χ. περίπου), μαρμάρινο ειδώλιο ανδρικής μορφής, Αθήνα, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης.

“Ο αυλητής της Κέρου”

2700 π.Χ. περίπου), μαρμάρινο ειδώλιο ανδρικής μορφής, Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο



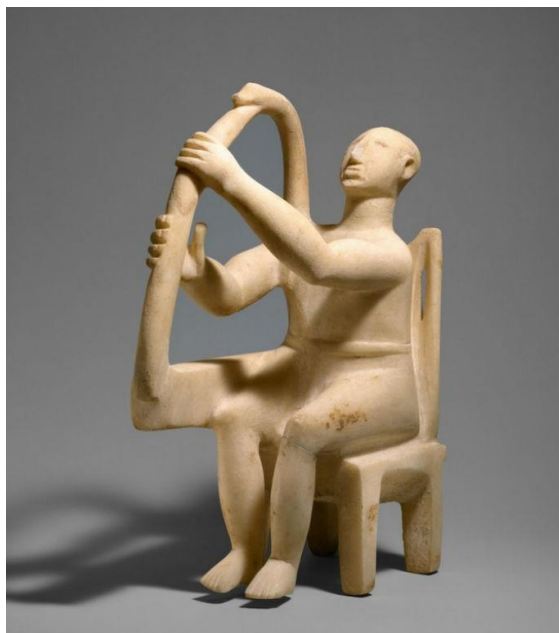
(απόσπασμα από τη σελ. 50 του βιβλίου)

Τα κυκλαδικά ειδώλια, τα σπουδαιότερα δείγματα της κυκλαδικής τέχνης, (αφιερώματα στους νεκρούς) βρέθηκαν εκατοντάδες στους κυκλαδικούς τάφους. Είναι λιτά σμιλεμένα σε μάρμαρο.

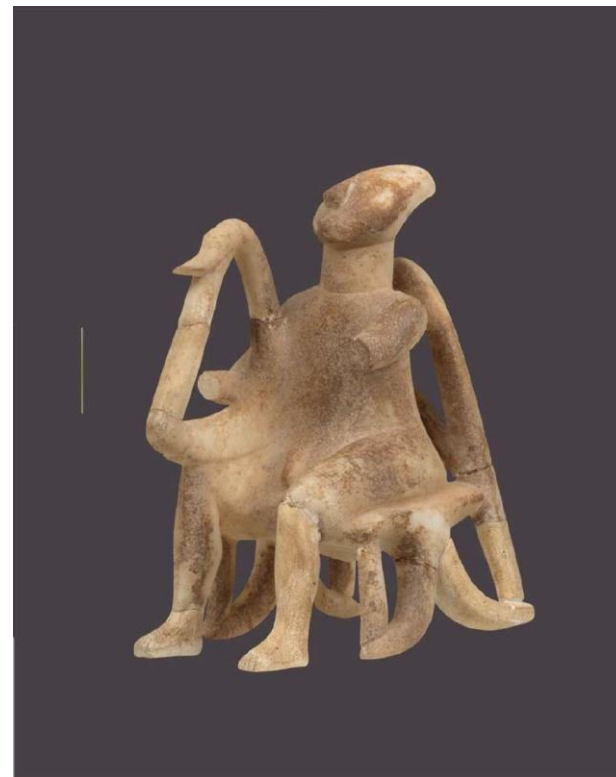
Ίχνη χρώματος που βρέθηκαν επάνω τους φαίνεται ότι χρησιμοποιήθηκαν για να αποδοθούν τα χαρακτηριστικά του προσώπου και του σώματος. Για τα μάτια και το στόμα χρησιμοποιήθηκε το κόκκινο, ενώ το μαύρο και το γαλάζιο για το ηβικό τρίγωνο και τα μαλλιά.

Εικονίζονται γυναικείες μορφές, κυρίως όρθιες, και ανδρικές, που συνήθως είναι καθιστές. Το μέγεθός τους ποικίλλει από μερικά εκατοστά έως το φυσικό ανθρώπινο μέγεθος.

Τα γλυπτά είναι περίοπτα, δηλαδή ορατά από κάθε πλευρά. Και στις τρεις μορφές, φαίνεται η πλήρης κατάκτηση της τρίτης διάστασης



Αρπιστής – Μητροπολιτικό Μουσείο Ν. Υ



Περίοπτο γλυπτό Κυκλαδική Τέχνη 2800-2300 π.Χ.



Νεότερη Νεολιθική
(5300-3200 π.Χ.)



Βιολόσχημα ειδώλια

- Το σχήμα τους θυμίζει μουσικό όργανο (βιολί).
- ραβδόσχημα, λαιμός και κεφάλι
- επίπεδος κορμός με δύο πλατιές εγκοπές, που διαμορφώνουν τη "μέση" του σώματος.
- Τα βιολόσχημα ειδώλια σπάνια ξεπερνούν τα 20 εκ. σε ύψος.
- Το ηβικό τρίγωνο αποδίδεται με εγχάραξη ενώ σπανιότερα υπάρχουν ανάγλυφοι μαστοί.
- αύξηση του όγκου στο σημείο της λεκάνης.
- Σχηματοποιημένες μορφές, αφαιρετικές.



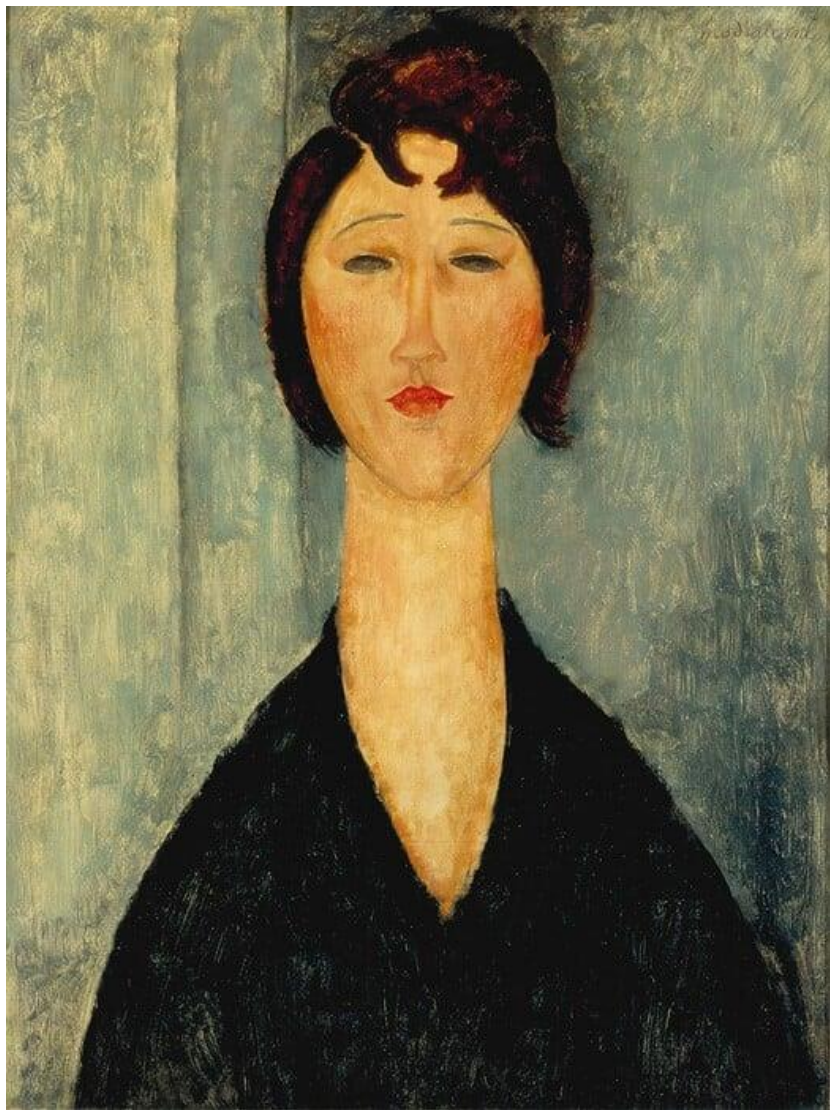
Brancusi - A Muse 1912

Solomon R. Guggenheim Museum, N. Y

Τα ειδώλια είχαν χρώμα όπως το μαύρο, το γαλάζιο και το κόκκινο για να τονίζουν τα μαλλιά, ανατομικές λεπτομέρειες και κοσμήματα.

Στις πρώτες διεθνείς εκθέσεις του 20^{ου} αιώνα πρωτοπόροι καλλιτέχνες ήρθαν σε επαφή με τα Κυκλαδικά ειδώλια. Το απέριττο λευκό τους χρώμα και η αφαιρετικότητα αυτών των γλυπτών τους γοήτευσε.

Λευκά, χωρίς χρώμα λόγω της φθοράς που είχαν υποστεί από τον χρόνο και με τους απολύτως απαραίτητους όγκους στο πρόσωπο και το σώμα, ενέπνευσαν καλλιτέχνες όπως τους: Μπρανκούζι, Μούρ, Πικάσσο, Μοντιλιάνι.



Portrait of a Young Woman, 1918,
New Orleans Museum of Art



Amedeo

Modigliani

Κεφάλι γυναίκας 1910//11

Jeanne Hebuterne – Amedeo Modigliani



Τα
κυκλαδικά
ειδώλια:



Pablo Picasso

Henry Moore

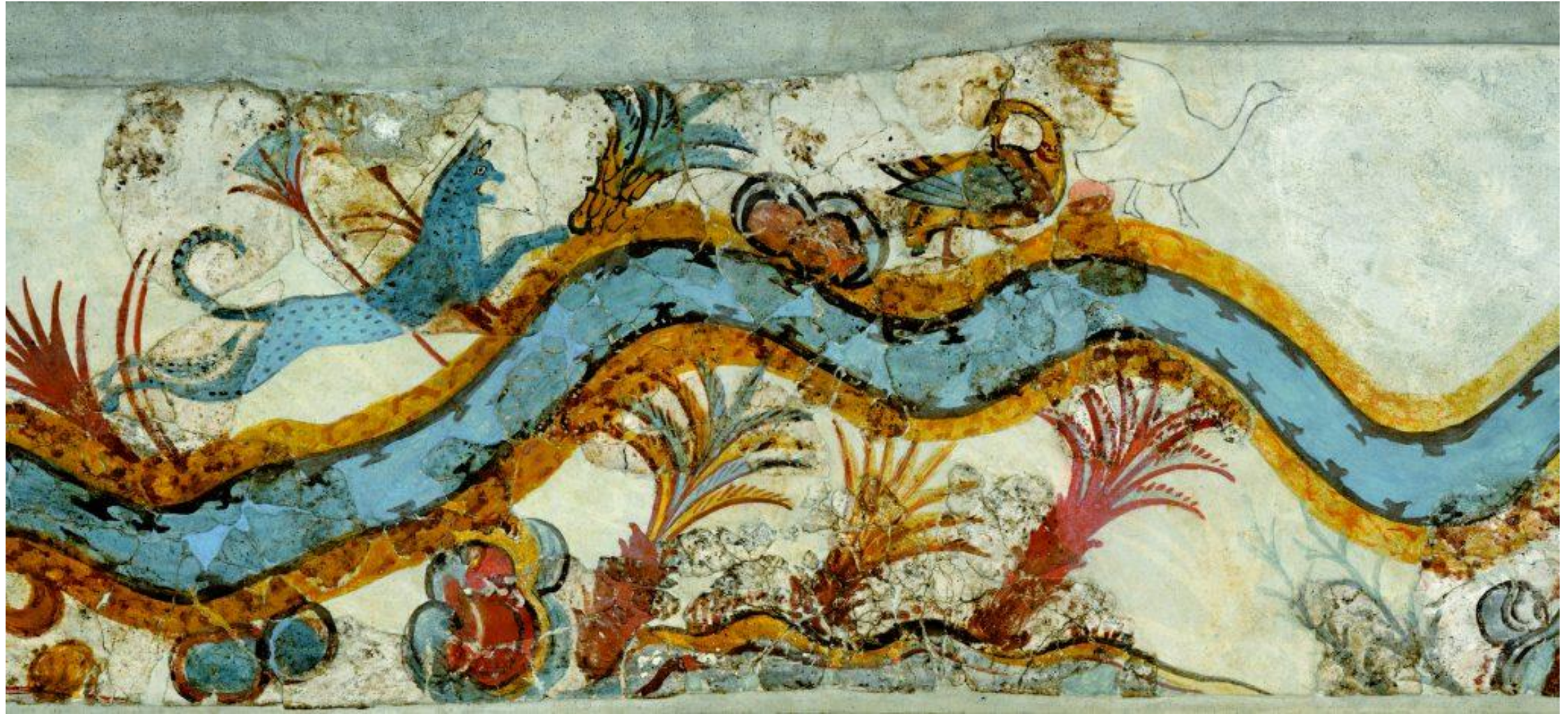


επηρέασαν την σύγχρονη τέχνη του 20^{ου} αιώνα με την
λιτή τους μορφή και το απέριττο αφαιρετικό τους στυλ
Έκθεση «Picasso and Antiquity» Μουσείο Κυκλαδικής τέχνης, 1919.



(Πολιτισμοί του Αιγαίου)

Ακρωτήρι Θήρας



Θήρα - Μεσοκυκλαδική περίοδος, (2000-1600 π.Χ. περίπου)



<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=637050>

Ακρωτήρι Θήρας

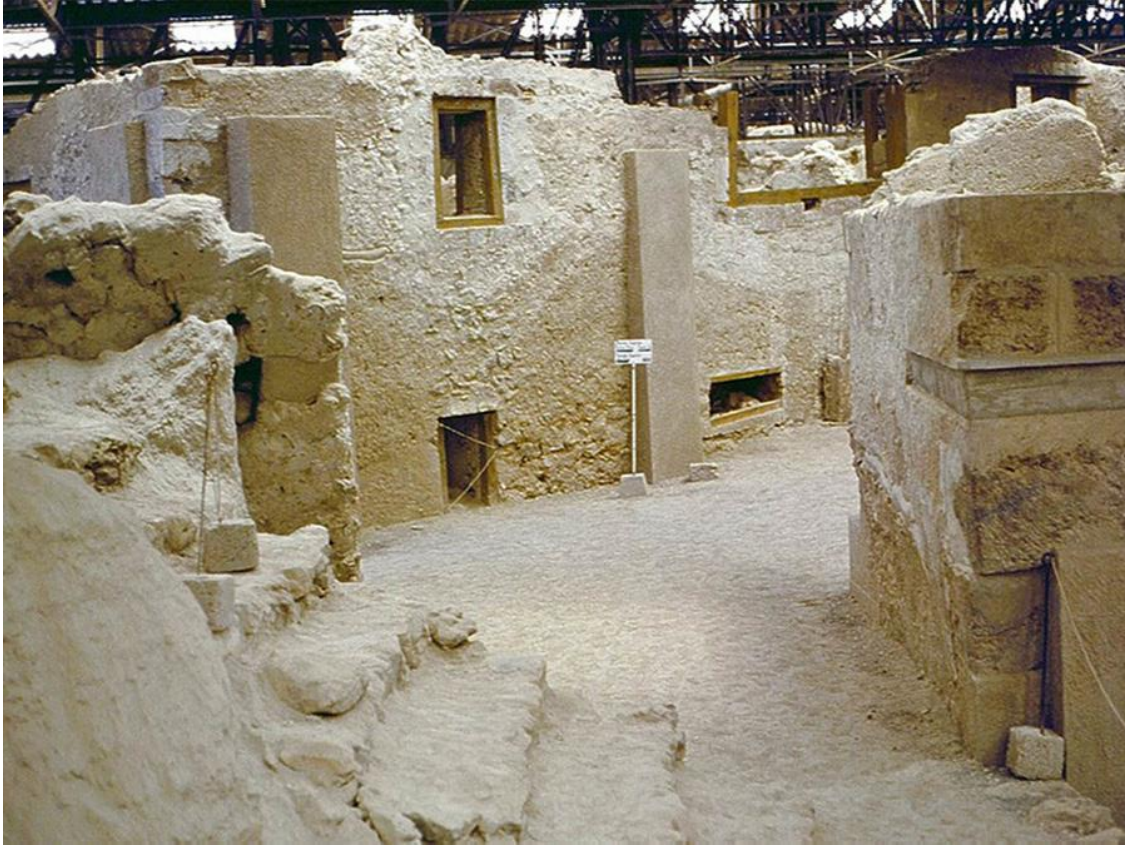
Ναυτική δύναμη- στόλος
Εμπόριο

Καλλιέργεια της γης
Τελετές: στην ύπαιθρο-Φυσιολατρία
Γραφή: Γραμμική Α'

Παραγωγή τέχνης:

Αρχιτεκτονική
Ζωγραφική-Τοιχογραφίες
Κεραμική
Υφαντική
Εργαλεία
Κόσμημα

Η περίοδος της μεγάλης ακμής του πολιτισμού των Κυκλάδων, κατά την οποία αναπτύχθηκαν τα μεγάλα αστικά κέντρα όπως το Ακρωτήρι στη Θήρα και η Φυλακωπή στη Μήλο, ήταν η μεσοκυκλαδική περίοδος (2000-1600 π.Χ. περίπου).



https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BA%CF%81%CF%89%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9_%CE%98%CE%AE%CF%81%CE%B1%CF%82



Η τοιχογραφία της Άνοιξης http://odysseus.culture.gr/h/4/gh430.jsp?obj_id=4518



Οι νωπογραφίες στο Ακρωτήριο
διακοσμούσαν τα σπίτια των κατοίκων της Θήρας.
Η τέφρα, που μετά την έκρηξη του ηφαιστείου
έθαψε τον οικισμό, συνέβαλε στη διατήρηση
των καλλιτεχνικών δημιουργιών.

(Βιβλίο, σελίδες 40-41)

Πίθηκοι - (1650 π.Χ. περίπου), τμήμα
τοιχογραφίας από το Ακρωτήριο της Θήρας.

Αν η πρωτοκυκλαδική περίοδος (3200-2000 π.Χ.)
μπορεί να χαρακτηριστεί από την άνθηση
της γλυπτικής, οι επόμενες,
μέση και υστεροκυκλαδική (2000-1100 π.Χ.),
χαρακτηρίζονται από την άνθηση της
ζωγραφικής.

Το σπουδαιότερο δείγμα των ζωγραφικών
επιδόσεων του κυκλαδικού πολιτισμού είναι
οι τοιχογραφίες από το Ακρωτήριο της Θήρας.



«Νεαροί πυγμάχοι»
&
«Αντιλόπες»

(1650 π.Χ. περίπου)

Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.



«Ψαράς»

(1650 π.Χ. περίπου), τμήμα τοιχογραφίας, Ακρωτήρι της Θήρας, Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, ύψος 147 εκ.

Η παράσταση αυτή δείχνει ένα ψαρά που κρατά στα δύο χέρια την ψαριά του. Είναι ζωγραφική σε ασβεστοκονία με την τεχνική (fresco) της νωπογραφίας. Στο μεγαλύτερο τμήμα του έργου βλέπουμε το πλούσιο περίγραμμα του σώματος που είναι αποτέλεσμα της κόκκινης ώχρας που απλώνεται με επίπεδο τρόπο στο κορμί του ψαρά. Τα ψάρια έχουν αποδοθεί νατουραλιστικά, καθώς το γαλάζιο της ράχης τους δημιουργεί αντίθεση με το καστανό της κοιλιάς.

Εδώ είναι μια από τις πρώτες προσεγγίσεις του γυμνού ανδρικού σώματος, θέμα που θα απασχολήσει την ελληνική τέχνη για αιώνες.

Παρ' όλη την επιρροή της αιγυπτιακής τέχνης, οι τοιχογραφίες της Θήρας διατηρούν μια μοναδικότητα, χαρακτηριστική της κυκλαδικής τέχνης, που δημιούργησε ένας λαός ευέλικτος και ελεύθερος.



«Τελετή ενηλικίωσης» (πιθανόν)

Οι εικονιζόμενοι νεαροί, με την ξυρισμένη κόμη, βοηθούν στην τελετή ενηλικίωσης του ωριμότερου από τους τρεις.

Ο μικρότερος μετέφερε μικρή φιάλη.

Το πολύχρωμο ύφασμα που κρατεί ο νεαρός που προηγείται είναι το *ζώμα*, με το οποίο θα περιβληθεί εκείνος που θα ανακηρυχτεί σε ενήλικο.

Οι κυκλαδικές τοιχογραφίες δείχνουν τις καθημερινές δραστηριότητες και τα εξωτικά τοπία, απόρροια των εμπειριών από τα ταξίδια των Κυκλαδιτών.

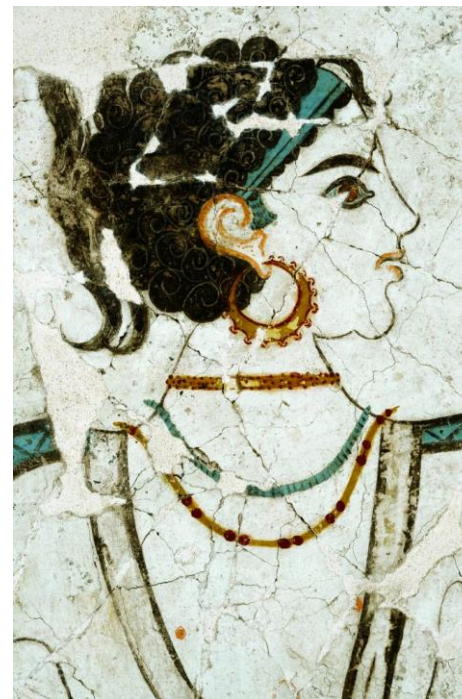


Μικρογραφική ζωφόρος νηοπομπής

← (1650 π.Χ. περίπου),
Λεπτομέρεια τοιχογραφίας, ύψος 0,43 μ.,
Ακρωτήρι της Θήρας,
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Η τοιχογραφία αυτή είναι από τα σπουδαιότερα
μνημεία της ευρωπαϊκής τέχνης.

Το πλήθος των λεπτομερειών δίνει την αίσθηση
μιας αφήγησης που ξετυλίγεται με εικόνες.



«Οι Κροκοσυλλέκτριες»

Τοιχογραφία που εικονίζει σε ορεινό τοπίο κατάφυτο με κρόκους, μια γυναίκα που δείχνει σε μειούμενη νεαρή (με ξυρισμένο κεφάλι) τον τρόπο συλλογής του άνθους. Η τελευταία μιμείται περιμένοντας την επιδοκιμασία της.

Πίθος που εικονίζει θαλάσσιο τοπίο.
Θαλασσοπούλια τρέπονται σε φυγή



*Πρόχους
με παράσταση δελφινιών
σε θαλάσσιο βυθό.*



Θήρα, Ακρωτήρι. Πρόχους της Μεσοκυκλαδικής περιόδου (αριστερά) και μαστοπρόχους της Υστεροκυκλαδικής (δεξιά).
Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο 112, 105. ΥΠΠΟ/ΤΑΠ.



Η τοιχογραφία των Παπύρων, από την Οικία των Γυναικών του προϊστορικού οικισμού του Ακρωτηρίου. Μουσείο Προϊστορικής Θήρας.



Τμήμα της τοιχογραφίας των Παπύρων

Στο παρόν εκπαιδευτικό μάθημα, έχουν χρησιμοποιηθεί εικόνες από τον κυβερνοχώρο. Δεν επιτρέπεται ούτε πρόκειται να αναπαραχθεί το Ρρτ για οποιοδήποτε άλλο λόγο παρά μόνο για την παρουσίαση του μαθήματος.

Επιμέλεια: Μαργαρίτα Γελαδά